

Dzél 5. Kaszëbsczé zwãczi. Karnawałowô zabawa.

Céle ùczbë

Pòznawczé:

- pòznanié inhibicyjno-incytacyjnëch (hamòwanié – pòbùdzanié) czwiczeniów, pòznanié nowëch zwrotów w kaszëbsczim jãzëkù;

Sztòłcącë:

- ùmiejàtnosc wëczëcò zmianów w mùzyce, sztòłtowanie chùtczëgò reagòwaniò na mùzyczne sygnałë, doskònalenié slëchòwò-rëchòwi kòòrdinacje, rozwijanié ùmiejàtnoscë przemieszcziwaniò sã w przestrzeni, doskònalenié pòprawny emisje i intonacje gòosu, sztòłtowanie prawidłowi pòstawë ùcznia, sztòłtowanie mùzyczny pamiãcë, sztòłtowanie pòczëcò esteticzi rëszaniò sã, sztòłtowanie mùzyczny wëòbraznie, sztòłtowanie kòncetracje i ùwòdži;

Wëchòwawczé:

- rozwijanié ùmiejàtnoscë wespòłdzejaniò w karnie i w pòrze, sztòłtowanie wëtrwaòscë w pòkònywanim drãgòtów, pòbùdzenié òdpòwiedzalnòtë za pòwierzoné zadania, sztòłcenié nawzòjnëgò szònowaniò sã;

Metodë robòtë

ekspòzycje, analiticzno-percepcyjnò, problemòwò-òdtwòrczò, problemòwò-analiticznò

Didacticznë pòmòce

pianino, farwné szarfë – pò jedny dlò kòzdegò ùcznia, farwné balònë (w farwach kaszëbsczëgò wësziwù) – pò jednym dlò kòzdegò ùcznia, kapelus, mazaczi – pò jednym dlò kòzdegò ùcznia

PLAN ZAJMÓW

Wstãp:

1. Przewitanie na muzycznym sygnale.
2. Zapoznanie uczniów z tematã zajmów.
3. Marsz wstãpny w metrum 4/4.
4. Cwiczenia gimnastyczno-rozgrzewajãcë mùsklë rãków i nóg:
 - „wëcérómë kùrze”,
 - „ròczimë gòscy”,

Realizacjò tematu:

1. Cwiczenie òddechòwë: *Dmùchómë balònë.*
2. Zabawa: *Wanożacy kapelus.*
3. Zabawa: *Tuñ z balònã.*

Pòdsëmòwanié:

1. Zabawa: *Ùsmiechniãti balòn.*
2. Przebòczenié ò czim bëla mòwa na zajmach.
3. Pòzëgnanié na mùzycznym sygnale.

MERITORICZNY DZÉL (30 min.)

1. Przewitanie na muzycznym sygnale (0,5 min.).

Ùczniowie stojã na swòjich mòlach szcerowòny skarniama w stronã szkòlnëgò. Szkòlny witò szkòlòków, spiewajãcë melodiczny zwrot: *Dobri dzëñ.* Szkòlòcë òdpòwiòdajã, spiewajãcë: *Dobri dzëñ.*

2. Zapoznanie uczniów z tematã zajmów (0,5 min.).

Szkòlòcë stojã na swòjich mòlach szcerowòny skarniama w stronã szkòlnëgò.

Na dzysészich zajmach przërëchtëjemë sã do karnawałowì zabawë. Co to je karnawał? Co nama je pòtrzëbnë na karnawałowim balu?

Szkòlny kòrbi ze szkòlòkama na temat szëkòwaniò sã do karnawałowì zabawë, òbstroju itp.

3. Marsz wstãpny w metrum 4/4 (5 min.).

Szkòlòcë pòrësziwajã sã pò òbwòdze kòla, wëkònjãcë pòsobicã zgodno z mùzykã:

marsz	w kòle
biég	w „rozsëpce”
marsz	w kòle
pòdskòk	pò całi salë
marsz	w kòle

Cwiczenie wëkònywónë je przë akòmpaniamentë szkòlnëgò.

4. Cwiczenia gimnasticzno-rozgrzewajacé (5 min.).

Úczniowie stoją w „rozsępcé” pò całi salé.

a) „wécérómé kùrže”

Szkòlòcè dostòwają farwné szarfé. Bãdą òne „szmatkama” do wécéraniò kùrzu. Szkòlòcè chòdzą pò salé zgòdno z ritmã mùzycki gròny przez szkòlnégò. Czedé mùzyka zabržeimi:

- w rejestrze wiolinowim: ùczniowie wécérają kùrż z gòrnèch pòlécòw,
- w rejestrze strzédnym: ùczniowie òdkùrzają parapeté,
- w rejestrze basowim: ùczniowie mēją pòdłòdzi.

b) „ròczimé gòscy”

Szkòlòcè sòdają jeden za drédzim, twòrzacé dlùdzi „telefòniczny kabel”. Szkòlòcè sòdò za ùczniama i na plecach szkòlòka sedzacégò na kùncu pòlcama wèklepùje ritm. Je to specjalny szifr, dzãka jaczémù gòsce bãdą mòglè przinć na karnawalòwã zabawã. Pòtemù szkòlòk przekazéje ten „szifr” sedzacémù przed nim drèchòwi abò drészce, wèklepùjacé nen ritm pòlcama na jegò plecach. Ritm „przechòdò” òd szkòlòka do szkòlòka, jaż duńdze do ùcznia sedzacégò na pòczãtkù „telefòicznégò kabla”. Szkòlòk sedzacy na pòczãtkù, pò òtrzymanim „szifru” na swòjich plecach, wèklaskùje gò. Jeżlè ritm òstònie pòprawno wèklepòny, zabawã mòżna pòwtòrzec (zmieniawą sã ùczniowie sedzacy na kùncu i na pòczãtkù „telefòicznégò kabla”).

Cwiczenié wèkònywóné je przé akòmpaniamentce szkòlnégò.

5. Cwiczenié òddechòwé: Dmùchómé balóné (5 min.).

Szkòlòwnicé pòdchòdają do szkòlnégò i kòzdi z nich òtrzemùje farwny balón (w farwach kaszèbszczégò wèsziwù).

Farwé balónów (ùczniowie pòznòwają pòzwé farwów w kaszèbszczim jãzèkù, a téż jich symboliczné znaczenié):

- żòłti: słuńce
- zelony: lasé
- czerwòny: krew
- mòdri: jezora
- jasnomòdri: niebò
- cemnomòdri: mòrze
- czòrny: zemia.

Szkòlòcè maszerēją pò salé zgòdno z ritmã mùzycki gròny przez szkòlnégò. Na przerwã w mùzyce ùczniowie zatrzemùją sã i slèchają, jakã szkòlny wèpòwié farwã. Úczér, chtèren trzimò w rãce balón ti farwé, jakã wèpòwiedzòł szkòlny, zaczinò w niégò dmùchac. Pò nadmùchanim balóna szkòlny zòs zaczinò grac, a ùczniowie maszerēją pò salé. Czej wszètcé szkòlòwnicé nadmùchają swòje balóné, szkòlny pòmògò jima je zawiãzac, a tej szkòlòcè òdkłòdają je w wòlny plac (mògã bëc wèzwèskóné na jinèch zajmach do ùkłòdaniò prostèch mòdlów kaszèbszczégò wèsziwù).

Cwiczenié wèkònywóné je przé akòmpaniamentce szkòlnégò.

6. Zabawa: Wanożacy kapelus (4 min.).

Szkòlòcè sedzą w kòle, zwròcony skarniama do wèstrzòdka kòła. Szkòlny wklòdò jednémù ùczniowi kapelus na głowã. Òb czas mùzycki gròny przez szkòlnégò, szkòlòcè przekłòdają kapelus z głowé na

głowã. Na paùzã w mùzyce ùczniowie „zatrzemùją” wanożacy kapelus. Úczér, chtèren w chwilé paùzè mò kapelus na głowie, òdpòdò z zabawé. Zabawa cygnie sã tak dlùgò, jaż òstònie leno jeden szkòlòk w kòle.

Cwiczenié wèkònywóné je przé akòmpaniamentce szkòlnégò.

7. Zabawa: Tuńc z balónã (4 min.).

Szkòlòcè dobiérają sã w pòrè i biorzą jeden z balónów, jaczé przé cwiczenim òddechòwim òdłòżèłè na wòlny plac. Szkòlòcè tańcēją z balónã òb czas mùzycki gròny przez szkòlnégò. Na paùzã w mùzyce szkòlny wèpòwiòdò w jãzèkù kaszèbszczim farwã balónu. Szkòlòcè, chtèrny trzimają balón ti farwé, pòdrzucają gò, òbròcają sã wkòł siebie, łapią gò w rãce i òdpòwiòdają co symbolizéje jegò farwa (ùtrwalenié wiadłòw pòznònèch w cwiczenim òddechòwim).

Cwiczenié wèkònywóné je przé akòmpaniamentce szkòlnégò.

8. Zabawa: Úsmiechniãti balón (4 min.).

Szkòlòcè sedzą skarniama zwròcony w stronã szkòlnégò. Kòzdi ùczér trzimò w rãkach jeden balón i mazak. W ti zabawie zadanié ùczniów pòlégò na namalowanim ùsmiechniãti gãbczi na swòjich balónach òb czas paùzè w mùzyce, ale malēją leno ti, chtèrny mają balón farwé, jakã szkòlny wèpòwié w kaszèbszczim jãzèkù. Paùzè w mùzyce są barò kròtczé, tak tej namalowanié całi gãbczi bãdze pòdzeloné na pòrà dzèlów (np. pierszò paùza w mùzyce – szkòlòk zdãżi namalowac blòs jedno òkò, a pòstãpnò paùza w mùzyce – drédzè òkò pòd zastrzegã, że szkòlny wèpòwié farwã, jakã mò jegò balón itd.).

Cwiczenié wèkònywóné je przé akòmpaniamentce szkòlnégò.

9. Przèbòczenié ò czym bëła mòwa na zajmach (1,5 min.).

Szkòlòwnicé sedzą na swòjich mòlach sczerowòny skarniama w stronã szkòlnégò.

Co më pòznelè dzysò na zajmach?

Toczi sã kòrbiònka szkòlnégò z ùczniama na temat zajmów.

10. Pòzegnanié na mùzycznym sygnale (0,5 min.).

Szkòlòcè stoją na swòjich mòlach sczerowòny skarniama w stronã szkòlnégò.

Szkòlny żegnò sã z ùczniama, spiéwajacé melòdyczny zwrot: *Do ùdrzeniò*.

Úczniowie òdpòwiòdają, spiéwajacé: *Do ùdrzeniò*.

Tłòmãczenié: B. Ugòwskò.

Natalia Bigus

instruktor i chòreògraf juniorszczich karnów w Kaszèbszczim Karnie Spiéwù i Tuńca „Sierakowice” ze Serakòjc. Jakno mùzyk i instruktor tuńca specjalizéje sã w pòlszczi lédowi tematicé, le przede wszètczim w ùkòchònèch Kaszèbach. Szkòlno ritmiczi a sztòceniò slèchù.

Jak so radzy Aczipaka i drëszë zëmą? – prôca z wiérztą.

Céle ùczbë

- Wjëdza
Ùczëñ...
 - ùtrwaliwò spòdlową słowizną sparłãczoną z zëmą,
 - òpisëje jistniczi za pòmòcą znankòwników;
- Ùmiejàtnoscë
Ùczëñ...
 - slëchò czëtóny pòwiòstczi,
 - ùklòdò zdania z wëszukónyma jistnikama,
 - czëtò ùłożoné zdania,
 - wëszukùje jistniczi w teksce;
- Spòlëznowé kòmpetencje
Ùczëñ...
 - robi w karnie,
 - szukò schòwóné malënczi;

Metodë prôcë

prôca nad znaczenim wëbrónëch wërazów (metoda „pòkazë, co to je”, „domëslë sã na spòdlim kòntekstu”), czwicznë slëchaniò ze zrozmiënim (òpòwiëdzenié ò czim je wiérzta, wëzwëskanié ji w kòrbiònce i òb czas wëkònywaniò zadaniów), prôca z krzìzówką

Didakticznë pòmòce

wiérzta *Zëmòwé pùrganié*, wëdrëkòwóné òbròzczi sparłãczoné z zëmą – jeden kòmplet òbròzkwów na 5 szkòlòwników (dostãpné do pòbraniò na Facebookù „Aczipaka”), stoper

Bòczënk: ùczniowie znają ju pòstac Aczipaczi i wëbróné wiérztë sparłãczoné z nym bòhaterã (ùkòzałë sã w slëdnëch numrach „Naji Ùczbë”).

Cyg ùczbë

1. Szkólny witò sã z ùczniama i pitò jich, jaczé jistniczi rozmiëją wëmienic, jezlë jidze ò zëmã i zëmòwé aktiwnoscë. Jeden chãtny ùczëñ zapisëje òdpòwiëscë drëchów na tòflë, a szkólny mònitorëje pisënk.
2. Szkólny dówò kòzdémù szkòlòkòwi tekst wiérztë *Zëmòwé pùrganié* i ròczy jich do slëchaniò.

Czej bãdzeta slëchac wiérztë, pòdsztrichnijta jistniczi sparłãczoné z zëmą. Mòze bãdą to te same jistniczi, jaczé wa chùtczi pòdała?

Zëmòwé pùrganié

Zëma sã ju rozgòscëła,
Swiat biòlim sniegã òkrëła.
Wiele lodu, wszãdze smiotë.
Z òdsniëżanim fùl robòtë.

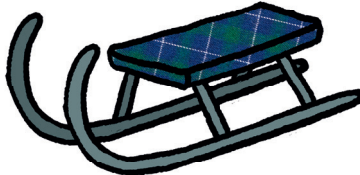
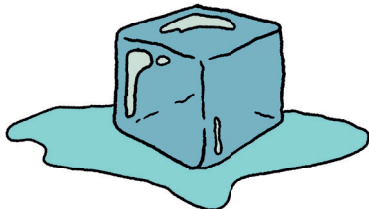
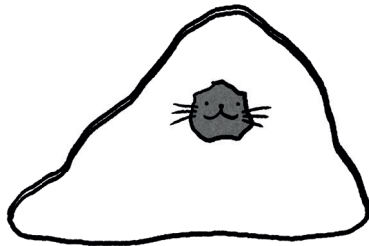
Cãzkò sã na kòle jezdzy,
Piechti gwësno nie je prãdzy.
Aczipaka wëjął płożë,
Pùjk załòzëc je pòmòzë.

Jezlë chcą dali wanozëc,
Mùszą z kòła sònczi złòzëc.
Chùtkò z górë zjadą drëszë,
Pùjk zawrzeszczi: „Z drodzì, mësżë!”

Karą zajmie sã alpaka,
Bò jã prosył Aczipaka.
Tak sobie radzą òb zëmã,
Czej szasëji widzec ni ma.

3. Pò przeczëtanim wiërtzë szkòlny pitò, jaczé jistniczi szkòłownicë nalezlë. Czej ùczëń pòwië jeden wëbróny jistnik, szkòlny przëpinò òdjimk negò jistnika na tòflë. Czej na tòflë pòjawia sã wszëtczé słowa, całë karno głosno czëtò jistniczi, a pòtemù zapisëje je w zesziwkach.

4. Szkòlny dzieli ùczniów na karna. W jednym karnie ni mòże bëc wiãcy jak 5 szkòłowników. Karna sedzą apartno. Szkòłownicë mają miec zamkłë òczë. Szkòlny chòwò pierszi zestòwk òbròzkw w salë. Kòzdi òbròzk mùsi bëc schòwóny w jinym placu. Czej schòwò, tej szkòłócë òdmikają òczë. Szkòlny ròczy do se pierszé karno. Ùczniowie mają 2 minutë, zebë nalezc wszëtczé schòwónë bez szkòlnégò òbròzczi. Pò 2 minutach karno przëchòdò do szkòlnégò i pòkazëje, jaczé òbròzczi zebratò, a téż nazëwò òbròzczi pò kaszëbskù. Jezlë karno nie nalëze jaczégòs słowa, tej to słowò szkòlny òdkłòdò na swòje biòrkò. Tak dlugò pòwtòrzómë jigrã, jaż wszëtczé karna weznã w ni ùdzël.

5. Kòzde karno sedzy apartno. Zadanim szkòłowników je dopisanië do kòzdegò nalazłégò jistnika pò jednym znankòwnikù i ùłożenië zdaniów z tima słowama. Na kùnc zadaniò kòzde karno głosno czëtò swòje zdania.

Np.

Sniëg – biòti

Sniëg je biòti. / Sniëg mò biòtã farwã.

Smiotë – wiòldzé

To są pò pròwdze wiòldzé smiotë.

Bòczënk: jezlë wiëmë, że szkòłownicë nie dadzą radë zrobic wszëtczégò sami, tej mòzemë pòspòlno z nima dobrac do jistników znankòwniczi. Tedë karna bądã leno ùkładac prostë zdania z tima słowama. Mòzna téż zrobic òdwrotno – szkòłownicë dopisëją pò jednym znankòwnikù, a całò klasa ùkłòdò zdania.

Malënczi w scenarnikù są àutorstwa Grëtë Walasek.

Wëronika Mierzwińskò

szkòlnò kaszëbsczégò i pòlsczégò jãzëka w Niepùbliczny Spòdleczny Szkòłë „AiB” w Baninie.

Grëta Walasek

zajimò sã malënkama do kaszëbszczich ksążków i czãdników.

Stwòrzë zëmòwą pòwiôstkã

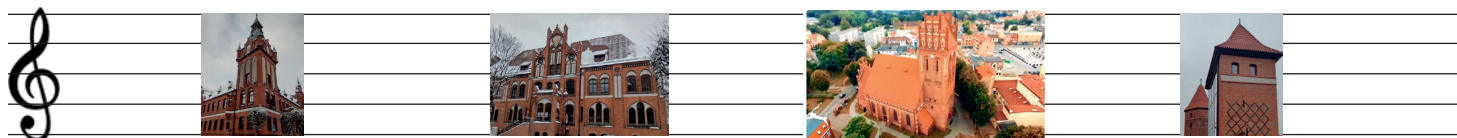
Wez kòstkã do graniò i cēsni j trzë razë. Kòzdi rzut to pòstãpny dzël twòji zëmòwi pòwiôstczzi (pòstac, mól, wëdarzenié). Sprawdzë, jakò pòstac, mól i wëdarzenié sã przëpasowónë do numra, chtëren widzisz na kòstce. Czedë cēsniiesz ju trzë razë, nacëchuj abò òpòwiëdz swòjã zëmòwą historiã (nòlepi smiészniã).

	PIERSZI RZUT PÒSTAC	DRĚDZI RZUT MÒL	TRZECY RZUT WĚDARZENIA
	Roztòpiający sã snieżëlc	Czëp lodowi górë	Cëskanié w siebie snieżònkama
	Spiący pòlarny miedzwiëdz	Igloo	Sniëznica
	Szczestlëwi pingwin	Twòja chëcz	Chtos mò gebùrstag
	Twój sąsòd wasta Mróz	Zamiarzté mòrze	Wszëtkò zmiëniwò sã w lód
	Twòja familiò	Lodowi zómk	Wszëtcë sã zamkli w zómkù
	Gòdajãcò snieżënka	Las	Wszëtkò sã rozpùszcziwò

Aùtòrka: Òlga Kùklińskò. Kòrta przërëchtowónò w programie Canva.

Lãbòrszczé nótë

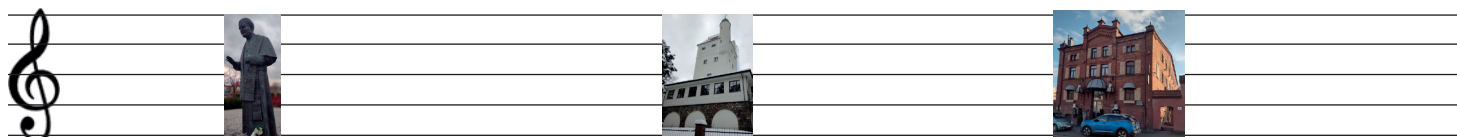

To je ròtësz

to je pòczta

to je kòscół Jakùba

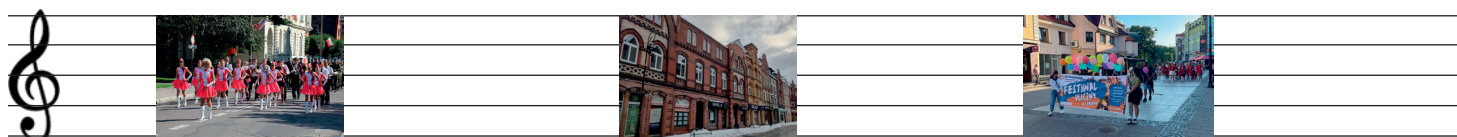
to są basztë

Tu nasz papiéż

tu je wieża

Tu rickerskò karczma

To mażoretcki z òrkestrą

to zamòznëch
bùdinczi są

Tu festiwal pëszny bieży,

To je zeńda Jakùbów
Apòstòła patróna

tu je biòtka ùtwórców
ò nòdgradã Strijewszczégò

Tu tańcëją i spiëwają
zespół Zemia Lãbòrskò

Festiwal bieży, browarniò leży, z òrkestrą, bùdinczi są, tu tank stoi, ten co broji, karczma je, tu mùzeùm, papiéż, wieża, stòri zómk, dówny dómk, lãbòrskò „Kòruna”, basztë, mùrë, ròtësz, pòczta, to je kòscół Jakùba.

Co rok mómë, òbzérómë, festiwal bieży, browarniò leży, z òrkestrą, bùdinczi są, tu tank stoi, ten co broji, karczma je, tu mùzeùm, papiéż, wieża, stòri zómk, dówny dómk, lãbòrskò „Kòruna”, basztë, mùrë, ròtësz, pòczta, to je kòscół Jakùba.

Lãbòrskò, Frantówka, Levino, patróna, nòdgradã, co rok mómë, òbzérómë, festiwal bieży, browarniò leży, z òrkestrą, bùdinczi są, tu tank stoi, ten co broji, karczma je, tu mùzeùm, papiéż, wieża, stòri zómk, dówny dómk, lãbòrskò „Kòruna”, basztë, mùrë, ròtësz, pòczta, to je kòscół Jakùba.

Rzéka Łeba, wëdzrzi z nieba, Lãbòrskò, Frantówka, Levino, patróna, nòdgradã, co rok mómë, òbzérómë, festiwal bieży, browarniò leży, z òrkestrą, bùdinczi są, tu tank stoi, ten co broji, karczma je, tu mùzeùm, papiéż, wieża, stòri zómk, dówny dómk, lãbòrskò „Kòruna”, basztë, mùrë, ròtësz, pòczta, to je kòscół Jakùba.

"To je Lãbòrg naj kòchóny, mòdrą kròjną czãsto zwóny!"

aùtórka: Mariô Fòrmela

to są mùrè

to lābòrskô „Kòruna”

to krzèzacczi stòri zómk

to młénarza dówny dómk

tu mùzeùm

tu tank stoji

a tu trafi ten, co broji

tu browarniô stòrô leżi

Dnie Lābòrsczé co rok mómè

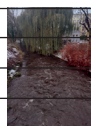
wiele na binie òbzérómè

i téż mómè bëlné karna:
Levino i Frantówka

Tuwò plénie rzéka Łeba

a tak Lābòrg wézdrczi z nieba

Lābòrsczé nótè	Zdrzóldo
1. To je rôtész	1. Maria Formela
2. to je pòczta	2. Maria Formela
3. to je kòscotł Jakùba	3. Urząd Miasta Lębork
4. to są basztè	4. Maria Formela
5. to są mùrè	5. Maria Formela
6. to lābòrskô „Kòruna”	6. Maria Formela
7. to krzèzacczi stòri zómk	7. Maria Formela
8. to młénarza dówny dómk	8. Maria Formela
9. Tu nasz papiéz	9. Maria Formela
10. tu je wieża	10. Maria Formela
11. Tu ricerskô karczma je	11. Maria Formela
12. tu mùzeùm	12. Maria Formela
13. tu tank stoji	13. Maria Formela
14. a tu trafi ten, co broji	14. Maria Formela
15. To mażoretczzi z òrkestrą	15. Urząd Miasta Lębork
16. to zamòznèch bùmłnczi są	16. Maria Formela
17. Tu festiwal pészny bieżi	17. Urząd Miasta Lębork
18. tu browarniô stòrô leżi	18. Maria Formela
19. Dnie Lābòrsczé co rok mómè	19. Urząd Miasta Lębork
20. wiele na binie òbzérómè	20. Urząd Miasta Lębork
21. To je zeńda Jakùbów Apòstòła patróna	21. Urząd Miasta Lębork
22. tu je biòtka ùtwòrców ò nòdgradã Strijewsczégo	22. Biblioteka Miejska Lębork
23. Tu tańcèją i spiewają zespól Zemla Lābòrskô	23. Urząd Miasta Lębork
24. i téż mómè bëlné karna Levino i Frantówka	24. Urząd Miasta Lębork i Andrzej Dąbek
25. Tuwò plénie rzéka Łeba	25. Maria Formela
26. a tak Lābòrg wézdrczi z nieba.	26. Urząd Miasta Lębork

Mariô Fòrmela

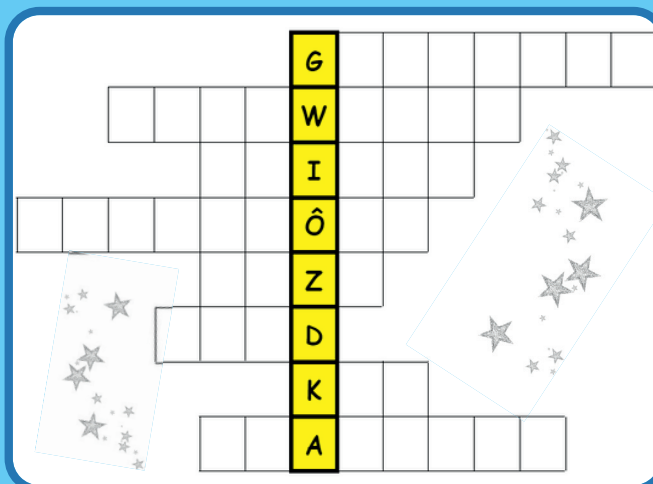
pòchòdzy z Lèni, mieszkò w Lābòrgù. Emeritowónò szkólnò religii i kaszèbszczégò jǎzèka.

Aùtórka dokazów: *Żèczbè, cytatè i pòzdrowczy pò kaszèbskù* (Łèczyce 2020) i *Chto le kaszèbsczi jǎzèk dobrze znaje ten z nim òbjachac mòże wszèt-czé kraje* (Wejrowò 2022).

Chceta gwioźdzkã widzec?

Przczëtòj krótczi tekst ò kaszëbsczi gwioźdzce i spròbùj wëfùlowac krzizówkã pasownyma pòstacama, jaczé chòdzą z gwioźdzkã. Pòmòże cë w tim téż òdjimk z filmù, jaczi przërèchtowalë ò tim zwëkù dzecë ze Spòdleczny Szkolë w Kaszëbsczi Dãbnicë òb czas filmòwëch warkòwniów. Wòrt je gò òbezdrzec w internece pòd titlã „Gwiazdka z Dębnicy Kaszubskiej”.

Gwioźdzka to gòdowi kaszëbsczi zwëk. W rozmajitëch dzélach Kaszëb nazéwò sã gò jinaczi: gwizdze, gwioźdzci, panëszczi, gwioźdzdorë, kòzlë. Lëdze przezebłkli za rozmajité pòstace chòdzą ju òd adventu, w Wilëjã Gòdów, midzë Gòdama a Nowim Rokã, w sylwestra, midzë Nowim Rokã a Trzema Królama, na zòpùstë.

- Westrzód pòstaców są: kón, bòcón, pùrtk, kòminiòrz, miedwiédz, kòza, mùzykañt, baba, dzòd, smierc, szandara, Gwioźdzór. Gwioźdzci przëchòdają tañcëjącë a spiéwającë przë zwãkach akòrdionu.

Aùtòrka: Òlga Kùkliñskò
Kòrta przërèchtowónò w programie Canva.